

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	28.11.2019
Received / Makale Geliş	26.09.2019	Published / Yayınlanma	30.11.2019

**YUSUF SURESİ BAĞLAMINDA GÜNÜMÜZ GENÇLERİNE ROL MODEL
OLACAK İFFET TİMSALİ HZ. YUSUF**

**A ROLE MODEL FOR THE YOUTH IN CONTEXT OF SURAH YUSUF: PROPHET
JOSEPH AS SYMBOL OF CHASTITY**

Dr. Öğretim Üyesi Osman KAYA

Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği Bölümü, Adıyaman / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-2695-4246

Dr. Öğretim Üyesi Hacı ÇİÇEK

Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arap Dili Eğitimi Bölümü, Adıyaman / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-4735-6349

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1593>

Reference: Kaya, O. & Çiçek, H. (2019). Yusuf Suresi bağlamında günümüz gençlerine rol model olacak iffet timsali Hz. Yusuf. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(45), 3800-3813.

ÖZET

Kur'an, bir müminin ideal özelliklerini sayarken, iffetle ilgili önemli sıfatlara da yer verir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de kıssaları anlatılan peygamberler, sahip oldukları benzer niteliklere ve çağrılarının ortak noktası olan tevhid inancına ilâve olarak, gönderildikleri dönem ve sosyal şartlara göre örnek davranışlar sergilemişlerdir. Yusuf (as) kıssasında kıskançlık, şehvet, ihanet, intikam gibi "kötülük" dürtülerinin arasından iffet, doğruluk, erdem gibi "iyilik ve ahlâk" değerlerinin öne çıkarak pratik hayata yansması dikkat çekilir. Mısır Saray sosyetesinin önde gelen kadınlarından biri olan Züleyha'nın fitnesine karşı güçlü iradesiyle direnirken arkadan gömleği yırtılan Hz. Yusuf, iffet ve ismetin timsali olarak ortaya çıkmaktadır. Hz. Yusuf'un model kişiliğini oluşturan bu nitelikler arasında onun iffet konusunda sergilemiş olduğu ahlâkî olgunluk özellikle dikkat çekmektedir.

İffetlerini koruma ile ilgili Kur'an'da birçok emir varken, günümüz insanının, özellikle de gençlerin bu değerlerden habersiz gibi davranmaları ve gayri meşru yaşam tarzlarını meşru gibi görmeleri, toplumun ne kadar değer kaybına uğramış olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca toplumda iffet denilince, sadece kadınların akla gelmesi de yanlış bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysaki Kur'an-ı Kerim'in Nur ve Ahzab surelerinde iffetlerini korumayla ilgili emirler anlatılırken hitap, erkeğe ve kadına ayrı ayrı vurgu yapılır. Cinsiyet unsuru dikkate alınarak "iffetli kadın karakteri" ve "iffetli erkek karakteri" inanan insanlara, edinilmesi bir kişilik özelliği olarak sunulur. Kur'an'da iffet timsali olarak iki kişiden söz edilir. Erkeklerden Hz. Yusuf, kadınlardan ise Hz. Meryem'dir. Ancak bu çalışmada Hz. Yusuf'un örnekliliği açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Hadis, İffet, Hz. Yusuf, rol model.

ABSTRACT

Quran uses significant adjectives while depicting characteristics of a believer. The prophets, whose stories are told in The Holy Quran, displayed exemplary behaviors according to the era and the society which they were sent in besides the common qualities they had and their invitation to believe in Single God. Practical reflections of good moral and values such as chastity, righteousness and virtuousness are counted against malicious incentives such as jealousy, lust, betrayal, revenge in the best of the stories (ahsen'l-kasas). Prophet Yusuf is depicted as the symbol of chastity and virtue with his shirt torn from the backside while resisting against Zuleika's sedition, who is one the outstanding women of Egyptian royal society. Moral maturity of Prophet Yusuf outstands among the qualities composing his model character.

Negligence of so many orders dealing with chastity laid down in Quran, ignorance of them by contemporary people –especially by the youth- and regarding the illegitimacy as legitimate are all indicators of the degeneration grade of the society. On the hand, chastity is regarded as a virtue that should only be sought in women falsely. Yet, while keeping one's chastity is ordered in Noor and AhzabSurahs men and women are each addressed with equal emphasis. Taking the gender into account, chaste woman and chaste man qualities are presented characteristic qualities to be adopted by believers. Two people are counted as symbols of chastity Prophet Yusuf among men and Virgin Mary. This presentation deals with Prophet Yusuf.

Key words: Quran, Hadith, Chastity, Prophet Yusuf, Role model.

1. GİRİŞ

Kur'an'ın muhatabı insandır; amacı ise, insanlara doğru yolu göstermek, kuralları ile iyi bir hayat sistemi sağlamaktır. Kur'an mesajlarını kadın erkek ayırt etmeksizin tüm insanlara bildirmektedir. Doğrudan ve dolaylı yönden muhatabına mesajlarını peygamberler ve örnek şahsiyetler üzerinden, onların hayatlarına yer vererek aktarmaktadır. Kur'an, peygamberlerin ve örnek şahsiyetlerin sahip olduğu iyi ahlâklarıyla ahlaklanmayı istemektedir.

Kur'an-ı Kerim'de kıssalarına yer verilen peygamberler, sahip oldukları benzer niteliklere ve çağrılarının ortak noktası olan tevhid inancına ilâve olarak gönderildikleri dönem ve sosyal şartlara göre farklılık arz eden örnek davranışlar sergilemişlerdir. Kıssaların en güzeli [Ahsenu'l-kasas] (Yûsuf, 12/3) olarak nitelendirilen Yusuf kıssasında kıskançlık, şehvet, ihanet, intikam gibi "kötülük" dürtülerinin arasından iffet, doğruluk, erdem gibi "iyilik ve ahlâk" değerlerinin öne çıkararak pratik hayata yansımaları dikkat çeker.

Hız. Yusuf'un model kişiliğini oluşturan bu nitelikler arasında onun iffet konusunda sergilemiş olduğu ahlâkî olgunluk özellikle vurgulanmaktadır.

Fitrî bir duygu olan şehvet hissinin denge halinde bulunup gayri meşru arzu ve isteklere kapalı olması durumu 'iffet' şeklinde isimlendirilebilir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de müminlerin özellikleri anlatılırken iffetlerini korudukları ifade edilmiştir (Müminûn, 23/5-6; Meâric, 70/29-30). Aynı şekilde mümin erkekler ve mümin kadınlar ayrı ayrı zikredilerek iffetli bir hayat sürmelerinin mükâfâtı olarak kendilerine Allah'ın mağfireti müjdelenmiştir (Ahzâb, 33/35). Öte yandan bütün müminlere iffetli olmaları ve iffetsizlik için bir giriş kapısı sayılan haram bakıştan kaçınmaları emredilmiştir (Nûr, 24/30-31). Cinsel davranışlarda ilâhî değerlere uygun tavır sergilemeyenler ise haddi aşanlar olarak nitelendirilmiştir. Hız. Yusuf'un yanı sıra Hız. Meryem de iffet konusunda müminlere örnek gösterilmiş, Hız. Şuayb'ın kızlarının iffetli davranışlarına da değinilmiştir (Kasas, 28/23-26).

İffetli davranışlara ve bu davranışların Allah katındaki değerine ve karşılık bulduğuna Hız. Peygamber'in hadislerinde de yer verilmektedir. Nitekim bir hadiste yağmurda mağaraya sığınan üç kişinin kıssası anlatılırken o esnada bir kaya parçasının mağaranın ağzını kapatmasıyla dışarı çıkamayan üç kişiden birinin iffetli davranışı Hız. Peygamber tarafından şöyle nakledilir: Bu kişi, amcasının kızına âşık olur ve onunla nikâhsız bir şekilde beraber olmak ister. Fakat kız bu teklifi reddeder. Bir kıtlık senesinde, genç kız yardım istemek için kendisine başvurmak zorunda kalınca aynı teklifi tekrarlar. Çaresiz bir şekilde teklifi kabul etmek zorunda kalan kız "Allah'tan kork, iffetime dokunma!" deyince, bu sözden çok etkilenen genç, Allah korkusundan dolayı kızı bırakır. Verdiği yiyeceği ve parayı da geri almaz. Allah onun bu davranışından dolayı amelini kabul eder ve bu ameli ile birlikte diğer iki kişinin yaptıkları iyi amellerini Allah'a arz etmeleri neticesinde mağaradan kurtulmalarına vesile olur (Buhari, 1992; Enbiyâ, 50; Edeb, 5; Muslim 1992, Zikr, 100; Ebu Davud, Buyû, 29). Bir diğer hadiste ise mahşerin dehşetinden Allah'ın gölgesine sığınarak korunacak olan yedi grup insandan bahsedilirken iffetini koruma hususunda son derece hassas davranan bir kişinin, güzellik ve servet sahibi bir kadının günaha davetini, "Ben Allah'tan korkarım." (Buhârî, Ezân, 36; Rikâk, 24; Muslim, Zekât, 91) diyerek reddedişine işaret edilir.

Kur'an'ın önem verdiği ahlaki değerlerden biri olan iffeti doğru anlamak, aynı zamanda günümüzde ne ifade ettiğini ortaya çıkarmak, toplumun varlığını sağlıklı bir şekilde devam ettirmede oldukça önemlidir. İffet, toplumda Kur'an dışında geçmiş kültür ve gelenekten beslenerek farklı anlaşılmaktadır. Kur'an'da iffetin sembolü olarak örnek gösterilen Hız. Yusuf bize bu konuda yol göstermektedir. Bu çalışmada Yusuf Suresi bağlamında iffet kavramını analiz ederek, Kur'an'ın iffete bakışı ve klasik ve modern tefsir kaynaklarında müfessirlerin bu ayetleri nasıl yorumladığı değerlendirilmiştir.

2. İFFET KAVRAMININ SÖZLÜK VE KUR'AN'DAKİ ANLAMI

İffet; kadın ve erkek için eskimeyen, değerinden hiçbir şey kaybetmeyen bir elbisedir (Çelik, 2015: 253). İyi ve kötü hasletler bireyseldir. Bunları sadece kadına ya da sadece erkeğe atfetmenin doğru olmadığı Kur'an-ı Kerimde açık bir şekilde görülmektedir. Hız. Yusuf'un iffetli davranışını ve iffet kavramının Kur'an'da nasıl geçtiğini ve ne anlama geldiği incelemeye önce bu kavramın sözlük, terim anlamları ile Kur'an'da nasıl kullanıldığının anlaşılması önem arz etmektedir.

İffet kelimesi sözlükte; helal olmayandan sakınmak, (Halil, 1988: I/92) haramdan uzak durmak (Cevherî, 1998: II/1075) çirkin işlerden ve haramlardan geri durmak (Firuzabadî, 2003: 1084)

anlamlarına gelen عفف fiilinden türemiş bir kavramdır. Nefisin kendi sayesinde şehvetin galebe çalmasından imtina edeceği, bunu reddedeceği bir durumdur (el-İsfehanî, 2010:1023). عائف ise kötülüklerden ve haramdan kaçınan, (Halil, 1988: 1/92; Firuzabadî, 2003: 1084) namusunu ve iffetini koruyan adam demektir. Müennesi ise عائفية dir (Cevherî, 1998: II/1075). İffet kelimesi bu anlamda Kur'an'da doğrudan geçmese de aynı kökten gelen isim ve fiiller dört yerde geçmektedir (Bakara, 2/273; Nisa, 4/6; Nur, 24/33, 60). İstemekten çekinmek, “Sadakalarınızı, kendilerini Allah yoluna adayıp yeryüzünde dolaşamayanlara, hâyalarından dolayı, kendilerini tanımayanların zengin saydıkları yoksullara verin. Onları yüzlerinden tanırısın, insanlardan yüzüzlük ederek bir şey istemezler. Sarf ettiğiniz iyi bir şeyi Allah şüphesiz bilir.” (Bakara, 2/273). Kaçınmak, “Yetimleri, evlenme çağına gelene kadar deneyin; onlarda olgunlaşma görürseniz mallarını kendilerine verin; büyüyecekler de geri alacaklar diye onları israf ederek ve tez elden yemeyin. Zengin olan, iffetli olmağa çalışsın, yoksul olan uygun bir şekilde yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman, yanlarında şahid bulundurun. Hesap sormak için Allah yeter.” (Nisa, 4/6) iffetli, “Evlenemeyenler, Allah kendilerini lûtfu ile zenginleştirene kadar iffetli davransınlar...” (Nur, 24/33), Sakınmak, “Evlenme ümidi kalmayan, ihtiyarlayıp oturmuş kadınlara, süslerini açığa vurmamak şartıyla, dış elbiselerini çıkarmaktan ötürü sorumluluk yoktur; ama sakınmaları kendileri için daha iyi olur. Allah işitir ve bilir.” (Nur, 24/60) anlamlarında kullanılmışlardır. İki ayet mal, mülk, yeme içmede ölçülü dengeli olmayı (Bakara, 2/273; Nisa, 4/6), diğer iki ayet ise cinsel istekler hususunda ölçülü ve dengeli davranmayı (Nur, 24/33, 60) ifade etmektedir. Kur'an'da ferç, çoğulu furuc kelimesi de iffet kelimesiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. Mahrem yerlerini korumak, iffetlerini korumak manasında حفظ fiiliyle birlikte kullanılmıştır (Müminun, 23/5; Nur, 24/30, 31; Ahzab, 33/35; Kaf, 50/6; Mearic, 70/29). حصن fiiliyle birlikte aynı anlamda kullanıldığı yerler vardır (Enbiya, 21/91; Tahrim, 66/12). حصن kökünden gelen isim ve fiiller de Kur'an'da aynı anlamda kullanılmıştır (Maide, 5/5; Nisa, 4/24, 25; Nur, 24/4, 23, 33).

Kur'an'da birden fazla geçen ahlâkî değerler ile ilgili yapılan araştırmada, en çok vurgulanan ahlâkî değerlerden biri iffettir (Yaran, 2005: 112-113). Utanma, sükûnet, sabır, cömertlik, hür olma, kanaat, yumuşak huyluluk, düzenlilik, iyi hal, güler yüzlü ve tatlı dilli olma, kibarlık, nezaket, barışçevverlik, ağırbaşlılık ve kötülüklerden sakınma olarak sıralanmış (İbn Miskeveyh, 1983: 26; Yaran, 2005: 128) olan değerler iffet kavramının içinde yer alır.

Görüldüğü gibi iffet kavramının içerisinde sadece şehvani duygu, arzulara aşırılıktan uzak durma ve helal olanı tercih etme değil, aynı zamanda mal ve mülk konusunda da aşırılıktan uzak durma, orta yolu tercih etme vardır. Ancak iffet kavramının anlamı bugün toplumda daralarak anlam kaymasına uğramış ve sadece namus, hayâ şeref, onur anlamlarıyla anlaşılmıştır. Bu namus, hayâ şeref de erkekte değil, sadece kadında bulunması gereken haslet olarak anlaşılır hale gelmiştir.

Şehvetin normal ölçüler içerisinde tutulmasına İslam ahlâkında iffet denilmiştir (Abay, 2012: 286). Ayrıca iffet kavramı bazı ahlak âlimleri tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: Kindî'ye göre “iffet”, bedeninin korunması ve geliştirilmesi için gerekli olan şeyleri sağlama, gereksiz olanlara da ilgisiz kalma erdemidir (Carullah, 2014: 21). Güven ve sırlarını saklamak manasıyla “namus”, kendini zapt etmek, kötü bir şeyi yapmaktan çekinmek ve utanma duygusu anlamlarıyla da iffet, “cinsel sapıklığı” önlemenin yöntemi olarak ifade edilmektedir (Bayraklı, 2007: 36). Hayâ, iffetin en önemli kısmıdır. Ahlâkçılar, hayâyı herkes için şerefli bir elbise olarak görürler, fakat kadınlara daha çok gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Erdem, 2005: 118). Ancak iffet sadece kadına mahsus bir haslet değildir. Kadın erkek ayırt etmeksizin her insanda bulunması gereken ve dinin büyük önem verdiği bir ahlaki değerdir. Nitekim Kur'an'da: “Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihdir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından haberdardır. Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar” (Nur, 24/30, 31) buyrulmaktadır. İffet kişinin sağlıklı bir yaşam sürmesini, kötülüklerden kaçınmasını sağlamaktadır. Kişiye düşen görev nefisine hâkim olması, insan olmasının bir gerekliliği olan şehveti helal dairesinde ve helal olan şeyler için kullanması; yani kişinin şehvetinin esiri olmamasıdır (Abay, 2012: 286).

Çünkü Allah insanlara üç temel potansiyel güç vermiştir. İnsanlar bedenî değişimler de ve halden hale geçişlerde çeşitli felaketlere maruz kalırlar. Bu felaketlerden kurtulmanın yolu bu verilen güçleri yerinde kullanmakla olur. Bu potansiyel güçler:

1. İhtiyaç duyduğu ve yararlanacağı şeylere yönelme şehvet gücü (kuvve-i şehviye)
2. Zararlı şeyleri kendinden uzaklaştırmak için öfke ve savunma gücü(kuvve-i ğadabiye)

3. Fayda ve zararı, doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü birbirinden ayırt edebilmek için akıl yeteneği (kuvve-i akliye)

Hayvanların aksine bu güçler sınırlanmamıştır (Ardoğan, 2018a: 192). Ancak insanlar, ilahi emir ve yasaklar doğrultusunda hareket etmekle bu güçlerin esiri olmaktan kurtulabilir.

“*Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını ilham edene and olsun* (Şems, 91/7, 8) ayeti dikkatimizi nefis olgusuna çekmektedir. Nefis, insan kişiliğini oluşturan en temel mekanizma ile birlikte içinde fiziksel, duygusal ve zihinsel aktivitelerinin bir birine bağlı olarak çalıştığı karmaşık yaşam olgusunu ifade etmektedir (Abay, 2012: 283). Böylece Kur'an'ın insan anlayışının bir özeti sayılabilecek olan Şems Suresi 7 ve 8. ayetler, insanın ahlâkî bakımdan çift kutuplu bir varlık olduğunu, iyilik veya kötülük yollarından dilediğini seçebileceği bir tabiatla yaratıldığını ve onun kurtuluş veya mahvoluşunun bu seçime bağlı bulunduğunu göstermektedir (Karaman vd., 2007: V/566). İslâm, insanın fitratının ruh ve bedenden oluştuğunu vurgular. Ruh ile beden faaliyetleri ayrı olmasına rağmen her ikisinin eninde sonunda buluştuğu nokta aynıdır (Kutub, 1974: 78). Nefse iyiliğini ve kötülüğünü ilham eden, insana takvasını veren de Allah'tır (Şems, 91/8). İnsanı anlayabilmek için onu bedensel ve ruhsal boyutuyla birlikte değerlendirmek gerekir. Onun maddi dünyasını olumsuz yönde etkileyen etkenler olduğu gibi ruh dünyasını da olumsuz etkileyen unsurlar vardır.

Ancak Yüce Allah, insanı kendi halinde başıboş bırakmamış, onu her haliyle kuşatarak çevresinde bulunan doğru yolun delillerini göstermiş, azgın arzuların kışkırtıcılığını önünden kaldırıp Hakk'ı gerçek biçimi ile görmesini sağlayan vahiy ile desteklemiştir (Kutub, ts: VIII, 385). İsmet ve iffet vicdan terazisinin, fuhuş ve rezalet de nefis terazisinin birer kefesidir (Erdem, 2005: 119). Yani bir taraftan insanda bulunan fitri vicdan diğer yandan ise insanı kötülüğe sürükleyecek olan nefis gerçeği... Hz. Yusuf örneğinde de göreceğimiz gibi o tabiatında var olan iyiye ya da kötüye yönelme istidadı ve eğilimlerinden iyiyi tercih edip, Allah'a sığınmıştır. Nitekim “*Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz.*” (Leyl, 92/5- 7) ayeti bu yolu tercih edenlere, Allah tarafından kolaylık sunulacağına işaret etmektedir. Bir başka deyişle insan Allah'a yakınlaşarak O'nun yardımıyla işini kolaylaştırır ve bilmediği bir yerden rızık verir (Talak, 65/2-3), Allah'tan uzaklaşmasıyla da kendini rezil rüsva eder. Bundan dolayı nefis mücadelesinde, iffeti asla elden bırakmamak gerekir (Bayraklı 2007:36). İrademizi Allah'ın rızasına uygun olarak kullanmalı şehvet kuvvetini vahyin ışığında terbiye etmeliyiz. Allah'ın iyilik işlemeye rızası vardır ancak kötülüğü işlemeye ise asla rızası yoktur.¹

Üstelik sadece kadın değil, erkek de bu hususta kendi iradesini kullanarak nefisini terbiye etmelidir. Şeytan kadın erkek hatta cın ve insi ayırt etmeksizin insana vesvese vererek kötü telkinlerde bulunur (Nas, 114/5-6). Şeytani telkinleri sadece kadına mahsus kılmak İslam inançlarıyla bağdaşmaz. Bunun en güzel örneği Lut kavminde yaşananlardır. Kavme baktığımızda günahta ısrarcı olan ve tamamen tefessüh eden bir toplumla karşılaşırız. Burada günahında ısrar eden, şeytanın esiri olan kadınlar değil, erkeklerdir. Üstelik kadın burada cazip bir varlık, ayartıcı bir figür olarak da görülmektedir. “*Rabbimizin, sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyor da insanlar arasından erkeklere mi yanaşıyorsunuz? Siz gerçekten haddi aşan bir topluluksunuz.*” (Şuara, 26/165-166) ayetinde haddi aşan erkekler topluluğuna seslenilmektedir. Hz. Lut bozulan ve yozlaşan toplumunu yeniden ayağa kaldırmak, onları ıslah etmek için tevhid akidesi etrafında toplamaya çalışmaktadır. Ancak onlar günahları alenen işlemekte ve bunda herhangi bir sakınca görmemektedirler (Ankebut, 29/29). Sadece kavmindekilere değil, dışarıdan gelen yabancı misafirlere karşı da pervasız davranmaktadır. Ayetlerde Hz. Lut'un yanına elçilerin geldiği, onun bu durumdan dolayı üzüldüğü ve göğsünün daraldığı ifade edilmiştir (Hud, 11/77; Hicr, 15/ 61, 62; Ankebut, 29/33). Hz. Lut'un üzülmesinin sebebi ise Hz. Lut'un insan şeklinde gelen melekleri misafir olarak görmesi, kavminin erkeklerinin onlara kötü niyetle yaklaşacağından endişe etmesidir. Bu konuda haksız olmadığı açık bir şekilde görülmüştür. Nitekim kavmi gelen elçilerden haber almaz, Hz. Lut'un misafirlerinden nefislerindeki kötü arzularını tatmin etmek, bu çirkin işi yapmak (erkeğin erkekle cinsel ilişkisi) için sevinerek koşa koşa gelmişlerdir (Hud, 11/78; Hicr, 15/67; Kamer, 54/37). Söz konusu bu davranışlarının neticesinde Allah, Lut kavminin altını üstüne getirmiştir (Hud, 11/82, 83). Erkeğin fitrat dışı yolları benimsemesi ve sapması gerçekten çok iğrenç bir durumdur. Neml Suresi 55. ayette bu korkunç fiile şehvetle yaklaşıldığının ifade edilmesi ayrıca düşündürücüdür. Bunun sebebinin şehvet olduğunun bildirilmesi ise o fiilin çirkinliğine işaret etmek ve

¹ İnsanın iradesi ilgili geniş bilgi için bkz. Ardoğan, R (2018b). *Delillerden Temellere Sistematik Kelam ve Güncel İnanç Sorunları*, s,109-133. İstanbul: Klm Yayınları.

hikmetin sadece cinsi arzuyu tatmin olmayıp neslin çoğalmasını talep etmek olduğuna dikkat çekmek içindir (Zuhaylî, 2005: X, 295). Değer yargıları bozulup toplum hayatında sükût edince doğru ve temiz şeyler terk edilir, fitrata aykırı olan şeyler yapılmaya başlanır (Tan, 1994: 90). Hak yerine batıl, iyilik yerine kötülük, güzellik yerine çirkinlik, ahlâk yerine ahlâksızlık revaçta olur. Sonuç olarak burada ölçsüz davranma, şeytanlaşma, haddi aşma, nefesine köle olma kadın cinsine değil, erkek cinsine aittir. Bu da toplumda iffetin sadece kadınlara ait olan bir ahlâkî kural olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Hız. Meryem, Kur'an'da her kadının örnek alması gereken seçkin, tertemiz, iffet abidesi bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır (Al-i İmran, 3/42-43; Enbiya, 21/91; Tahrim, 66/12). Hız. Meryem ailesinden ayrılarak doğu tarafa çekildiğinde ona Cebrail insan şeklinde görünmüş, Hız. Meryem'in ilk tepkisi, o insandan Allah'a sığınmak ve karşısındakini de Allah'tan korkmaya davet etmek olmuştur (Meryem, 19/16, 17, 18). Daha sonrada Cebrail, Hız. Meryem'e Hız. İsa'yı müjdelediği zaman o "Ey Rabbim! Bana hiçbir insan dokunmadığı ve iffetsiz bir kadın olmadığım halde, benim nasıl çocuğum olabilir?" (Al-i İmran, 3/47; Meryem, 19/20) ifadesini kullanmıştır. Yüce Allah'ın yaratmada uyguladığı sünnetullah gereği çocuğun ya nikâh veya gayrimeşru yolla dünyaya gelmesidir (el-Kurtubî 2012: IV, 72). Ve kendisi de iffetli bir kadındır. Kuran'ı Kerim'in Meryem'i Yahudilerin büyük iftiralara karşı korumaya çalışması, onun bayanlarda iffet ve ismetin yüceliğine ne kadar önem verdiğini gösterir (Carullah, 2014: 106). Yüce Allah, Hız. Meryem'i bir kadının gelebileceği en yüksek konuma oturtmuş ve ona Hız. İsa'yı nispet ederek anneliğe de bir kutsallık atfetmiştir. Böylece seçilmişlerden olmuştur. Peygamber olmasa da Kur'an'da kendi adının verildiği bir sure mevcuttur. Böyle seçilmiş bir kadının hangi özelliklere matuf olduğu dikkate şayandır. Hız. Meryem, sadece erkeklerin kabul edildiği mescide adanma konusunda, bir tek kız sıfatıyla yerini almış ve bir erkekle (Cebrail) baş başa kaldığında dahi, ırzını cesurca savunmakla; iffetin timsali olmuştur (Koç, 2009: 104).

Kasas Suresi'nde ise, Hız. Şuayb'ın kızlarının Hız. Musa ile konuşmalarında iffetli, ölçülü davrandıkları bildirilmiştir. Müfessirlerin çoğunluğunca ayette geçen "utana utana" (Kasas, 28/25) ifadesinden Hız. Şuayb'ın kızlarının iffetlerini koruyarak hareket ettiklerini, temiz, iffetli, iyi kızların erkeklerle karşılaştıklarında, onlarla konuşmalarında böyle bir tavır takınmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

3. İFFET TİMSALİ HIZ. YUSUF'UN İMTİHANI

Hız. Yusuf kıssası, Kur'an'da müstakil olarak tek bir surede ele alınan yegâne kıssadır. Kıssaların en güzeli olarak nitelendirilen (Yusuf, 12/3) Hız. Yusuf'un kıssası birçok yönü ile ibret vericidir. Hız. Yakub'un bir baba olarak oğullarıyla ve Hız. Yusuf'un kardeşleri ile olan ilişkileri, kuyuya atılması ve Mısır'da köle pazarında satılması oldukça zor bir imtihan ve ibret verici olduğu gibi cinsel duygu ile imtihan edilmesi daha da zor ve ibret vericidir. Delikanlılık çağındaki yakışıklı bir erkeğin karşılaşacağı en zor imtihanlardan biri, belki de başarılması en güç olanı, cinsel arzu ve istekleriyle imtihana tabi tutulmuştur (Yıldız, 2006: 56). Kur'an'ın tabiriyle Yusuf ve kardeşlerinde hakikati arayıp soranlar için ibretler vardır (Yusuf, 12/7). Kıssasının ortalarında kardeşlerinin kurduğu tuzaktan daha sinsice hazırlanmış bir tuzağa karşı Hız. Yusuf'un iffetini korumak için verdiği mücadele anlatılır (Yusuf, 12/23-33). Henüz çocuk denecek yaşlarda Mısır'a gelen Hız. Yusuf, Mısır Azizi'nin evinde son derece iyi şartlar altında yetişmişti. Gerek fizik güzelliği gerekse ahlâkî güzellik bakımından insanlık tarihinde eşine rastlanmayacak bir konumdaydı. Ancak Allah onu çok soylu, güzel, zengin, mevki sahibi ve kendisine âşık olmuş bir kadımla imtihana tabi tuttu. Yusuf'un köle olarak bulunduğu evin hanımı Züleyha'nın baştan çıkarıcı teklifini ve Hız. Yusuf'un buna karşı dik duruşunu Kur'an-ı Kerim oldukça nezih bir üslupla aktarır:

Mısır sarayına köle olarak satılan Hız. Yusuf'un yaşı hakkında fazla bilgi verilmemiştir. Ancak o zaman Yusuf için "ğulam" kelimesi kullanıldığından en çok 13-14 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır. Mısır vezirinin yaklaşık 40 yaşında olduğu, eşinin ise en az 30 yaşlarında olduğu anlaşılabilir. Muhtemelen evlenmiş yıllar sonra çocukları olmadığı için onu evlat edinmek istediler (Kutub, ts: VIII, 380).

Ayette geçen "فتيها" her ne kadar kölesi anlamına gelse de "فتي" aynı zamanda delikanlı manasının da kullanılır. Bu da Hız. Yusuf'un bu imtihanla karşı karşıya kaldığı zaman genç ve delikanlılık çağında olduğunu göstermektedir (Kutub, ts: VIII, 381). Hız. Yusuf büyümüş, gelişmiş ve görkemli bir genç olmuştu. Ancak yerleştiği bu evde onu büyük bir sınav beklemektedir. Yaşadığı evin hanımında kendisine karşı farklı duyguların belirmesine sebep olmuş ve kadın Hız. Yusuf'a gayri meşru ilişki teklif etmişti. Kur'an bu durumu şöyle izah eder:

"Evinde bulunduğu kadın, onun nefisinden murat almak istedi, kapıları iyice kapattı ve "Haydi gel!" dedi. O da" (Hâşâ), Allah'a sığınırım! Zira kocanız benim velinimetimdir, bana güzel davrandı. Gerçek şu ki, zalimler iflah olmaz" (Yusuf, 12/23) dedi. "And olsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik). Şüphesiz o ihlaslı kullarımızdandı." (Yusuf, 12/24).

Müfessirlerin çoğu 23. ayette geçen "rabbi" kelimesini kadının kocası için "efendi" anlamında kullanıldığını ifade etmektedir (Vahidî, 1995: I/543; İbn Kesir, 1982: II,473; el-Kurtubî 2012: IX,116; er-Razî 2005:1425-1426). Buna göre ayetin anlamı şu şekildedir: "Efendim bana pek cömert davrandı, bakıp, gözetti. Bana iyiliklerde bulundu. Bu durumda onun hanımıyla zina etmek gibi yakışıksız ve hayâsız bir işi nasıl işler nasıl nankörlük yaparım?"

Ancak Mevdudî, diğer müfessirlerden farklı olarak ayetin bu şekilde tercüme ve tefsirine şiddetle karşı çıkmakta ve bu durumu şu şekilde izah etmektedir: "Her ne kadar Arapçada "rabb" kelimesinin bu anlamda kullanılışı cari ise de, iki sebepten dolayı burada başka anlamda kullanılmış olmalıdır. Bir kere, Allah'tan başkasını dikkate alarak günahattan çekinmesi bir peygamberin izzetine yakışmaz. İkincisi, bir peygamberin Allah'tan başka biri için "rabbim" kelimesini kullanması hakkında Kur'an'da tek bir örnek yoktur. Hz. Yusuf'un (as) ilerideki 41, 42 ve 50. ayetlerde Rabbinin Allah olduğunu söyleyerek mesajını saflaştırdığını ve kendi itikadıyla Mısırlılarınkini birbirinden ayırdığını görüyoruz. Diğer insanlar onların rableri olabiliyor iken, Hz. Yusuf'un Rabbi yalnızca Allah'tı. Dolayısıyla ayete başka bir zaviyeden bakmak gerekir. "Rabbi" kelimesi aynı zamanda "Rabbim" demek olduğuna göre Hz. Yusuf (as) "Allah"ı kastetmiş olmalıdır. Hem sonra neden itikadına ters bir anlamı ihtiva edecek şekilde "efendim" demek istemiş olsun? (Mevdudî, 1996: II, 451).

Bu görüş yabana atılacak bir görüş değildir. Bilakis daha isabetli olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ayetin devamında Hz. Yusuf zalimlerin asla kurtuluşa eremediğini ifade etmiştir. Hz. Yusuf'un "zalimler" sözü ile "zina edenler kastettiği, çünkü zina edenlerin kendilerine zulmetmiş oldukları söylenmiştir (er-Razî 2005: 94). Zira döşeğe karşı hainlik, iyiliğe karşı kötülük, ihsana nankörlük zulümdür (Yazır, ts: IV, 2855). Hz. Yusuf burada bu davranışın günah olduğunun bilincindedir. Rabbinin, kendi üzerindeki nimetlerini hatırlayarak bu kötü davranıştan uzak kalmasını bilmiştir. Ayrıca sonraki ayetlerde detaylı bir şekilde açıklayacağımız Hz. Yusuf'un görmüş olduğu burhanın da "Allah korkusu" mu? Yoksa başka bir işaret mi olduğu kesin değildir. Şu halde Hz. Yusuf'un her anının kontrol içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Kur'an'da Hz. Yusuf'un iffetli duruşu şöyle vurgulanır: "And olsun kadın onu arzulamıştı. Eğer Rabbinin burhanını görmeseydi Yusuf da onu arzulamıştı. Ondan fuhşu ve fenalığı uzak tutalım diye böyle yaptık; çünkü o bizim ihlâsa erdirilmiş kullarımızdan biriydi." (Yûsuf, 12/24). Kadının ona gönül vermiş ondan murat almak ve onunla olmayı istemiştir. Buna rağmen Yusuf kadına aynı şekilde karşılık vermez ve teklifini kabul etmez. Ancak bu tavır onun erkeklik hissini eksikliğinden veya gücünün zayıflığından kaynaklanmamaktadır. Öyle olsa Yusuf'un iffetli olmasının anlamı kalmazdı (Yazır, ts: IV, 2855). Kadının tahrikleri karşısında Yusuf'ta ona yaklaşma arzu ve isteği doğmuş ancak Allah korkusu hayâsı, takvası, iffeti sebebiyle ona 'hayır' demiştir.

Hz. Yusuf da bir insandır ve üstelik delikanlı çağındadır. Bu teklife 'hayır' demesi için görünürde hiçbir engel bulunmamaktadır. Ancak o hem bu teklifin haram ve çirkin olduğunun, hem de Allah'ın her an kendisini gördüğünün bilincindedir.

Kadının aklını başından alan bu tutkusuna karşılık Yusuf, iradesine ve duygularına hâkim olur, peygamber namzedine yakışır bir şekilde cevap verir ve Allah'ın haram kıldığı bir şeyi yapmayacağını bildirerek teklifi reddeder:

4. YUSUF'UN GÖRDÜĞÜ DELİL / BURHAN

Tefsirlerde Hz. Yusuf'un gördüğü burhan ve onun meyletmekten kastı ile ilgili rivayetler bir hayli çoktur. Öncelikle bu burhan ve meyilden kastedilen ne idi? Müfessirler bundan ne anlamışlar? Bunları ortaya koymaya çalışarak müfessirlerin Hz. Yusuf'un iffetine yaklaşımlarını anlatmaya çalışacağız.

Kimisine göre Allah'tan gelen ilham demektir. Bu ilhamla kadının tahrikine kapılmamıştır. Şayet rabbinin burhanının görmemiş olsaydı o da ona meyil edecekti maksat ise bir peygamber dahi olsa Allah'ın lütfü ve keremi olmamış olsa günahattan korunamaz demektir. Aynı zamanda peygamberlerin günaha karşı korunmuş olduğunu da gösterir. Bu demek değildir ki, diğer insanlarda var olan duygular

peygamberlerde yoktur. Bilakis bütün duygular peygamberlerde de var fakat Allah'ın yardımıyla günahlardan alıkonurlar. Gerçi bu konu mezhepler arasında ihtilafıdır. Eşarîler Allah, peygamberlere itaat gücü verip günah işleme gücünü vermemiştir (Bağdadî,1981:169). Başka bir ifade ile ismet, masiyet işlemeye engel olan ruhi bir melekedir (İsfahani,1887: 429) derken; Maturidîler ise peygamberlerin iradesi olmasına rağmen günaha karşı dururlar bu da Allah'ın onlara verdiği bir lütuf olduğunu savunurlar (Aliyyü'l-Karî, 1984: 94). Bu konuda peygamberlerin diğer insanlardan farkı ve imtiyazı, sadece vahiy almalarıdır. Dolayısıyla diğer insanlarda olduğu gibi peygamberlerden de günahın sadır olması aklen imkânsız bir şey değildir (er-Razî 2005: XXXI, 202) “*Kendisinden kötülük ve fuhşu uzaklaştıralım diye*” ifadesi iki anlama gelebilir. Birincisi şudur: Lütufumuzun nedeni, burhanımızı idrak etsin ve kendisini günahahtan sakındırsın demektir. Çünkü biz kötülük ve fuhşu seçilmiş kulumuzdan uzaklaştırmak istedik. İkinci anlamı ise Yusuf'un ruhi ve ahlâkî yapısı ile ilgilidir. Kötülük ve fuhşa karşı bağışıklık kazansın diye onu böyle bir imtihana tabi tuttuk (Mevdudî, 1996: II, 451-452).

Öte yandan Mevdudî, dikkatleri diğer farklı bir noktaya çekerek, Yusuf'un kendisini günaha davet eden kadını reddetmesinin nedenini, onun göçebe hayatında kazandığı temiz karakterini Kenan'da edinmesine ve İbrahimî gelenek içindeki iman ve ahlâkla donanmış olmasına bağlarken (Mevdudî, 1996: II, 452); diğer bazı müfessirler Hz. Yusuf'un gördüğü burhanla ilgili rivayetlerin bir kısmını uzun uzun şöyle aktarırlar: Taberî tefsirinde, hemen hemen burhan ve meyletme ilgili bütün rivayetleri zikretmektedir. Rivayetlerin neredeyse tamamında Hz. Yusuf'un meyli ile ilgili onun kadının yanına uzandığı, elbisesini çıkarıp, bir rivayete şalvarını çözüp, bir erkeğin karısının yanına oturduğu gibi ona yaklaştığı vb. durumlar ifade etmektedir (Taberî, 2012: V/4501-4503).² İbn Kesir ve Razî de tefsirlerinde Hz. Yusuf'a suç isnat eden rivayetlere yer vermiş, ancak bunun asılsız olduğunu delilleriyle tenkit ederek ifade etmişlerdir (İbn Kesir, 1982: II, 474-475; Razî, 2005:VI, 95-96). İbn Kesir ayrıca Hz. Yusuf'un temiz olduğuna dikkatleri çekerek, Allah'ın da buna Yusuf Suresi 24. ayette “kötülüğü”, “fuhşu” ondan uzaklaştırmak, “*O, bizim ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı*” kelimeleri ile dört kere şahitlik ettiğini söylemektedir. Onun kadına yönelmek gibi bir davranışta bulunmadığını ısrarla savunmaktadır. Meyletmek kelimesini ise üç şekilde açıklamaktadır:

1. Hz. Yusuf kadını kendinden uzaklaştırmaya, onun bu kötü fiili işlemesine mani olmaya meyletmiştir.
2. Allah Hz. Yusuf'un şehvetini, meyil olarak tabir etmiştir.
3. Meyletmek içinden geçirmek manalarına da gelebilir (İbn Kesir, 1982: II, 474-475).

Kurtubî de, Hz. Yusuf'un meyli ile ilgili rivayetlere yer vermiş, Hz. Yusuf'un zindana atılmasını onun kadına meyletmesi dolayısıyla temizleme sebebi olduğunu söylemiştir (el-Kurtubî 2012: IX, 116-118). Burada şu hadisi aktararak görüşünü teyit etmeye çalışmıştır. “*Kulum bir günah işlemeyi içinden geçirip de işlemezse, ona bir iyilik olarak yazılır. Kulun işlemeyi içinden geçirdiği günahı terk etmesi sebebiyle ona bir iyilik olarak yazılıyorsa, o halde böyle bir durumda günah yok demektir.*” (el-Kurtubî 2012: IX, 118). Hz. Yusuf 'ta fiili bir hareket asla gerçekleşmediğine göre. Kusur da işlememiştir. Şayet kusur işlemiş olsaydı tövbe etmesi gerekirdi ve Allah'ın ayetin devamında onu övmesi düşünülemezdi (Razî 2005: VI, 96) Zuhaylî ise ayette geçen *levla* (olmasaydı) kelimesine dikkatleri çekerek, bu kelimedenden anlaşılan mananın Hz. Yusuf'un kalbinde Allah korkusu olduğu için böyle bir şeyi asla arzu etmediğini ifade etmiştir. Çünkü “*levla*” kelimesi bir şeyin meydana gelmesi imkânsız olduğunda kullanılmaktadır (Zuhaylî, 1991: VI, 474) der.

Hz. Yusuf'un Allah'tan istediği sığınma, onun itaatine şüphe duymadan götüreceği sebebi kendisi için yaratmasını ve kalbinde günaha götürebilecek şeyleri gidermesini istemesi anlamındadır (Razî 2005: VI, 94). Bayraklı ise Hz. Yusuf'un Allah'a sığınması cinsel içgüdünün etkisinden kurtulmak, insan gücünü aştığını ifade etmektedir. Akıl ve irade devre dışı kaldığından cinsel ahlâkî korumak imkânsız hale gelmektedir. Yüce Allah'ın müdahalesi sayesinde böyle bir tekliften kurtulmak mümkün olmuştur (Bayraklı, 2013: IX, 400).

Allah'a sığınmak, kendisini büyüten ihânet etmemek ve bu fiillerin zülüm olduğunun bilincinde olmak peygamber ahlâkıdır. Bu ayetler ile Yüce Allah gelecek nesillere ahlâk eğitimi vermektedir. Bu ahlâkın modeli Hz. Yusuf olmaktadır. Kur'an her Peygamberin hayatında bir değer öne çıkarmaktadır. Hz. Yusuf'ta da iffetli olma öne çıkmaktadır (Bayraklı, 2013: IX, 401).

² Benzer rivayetler için bkz. Maverdî, en-Nuketive'l-Uyun Tefsiri'l-Maverdî, Beyrût, ts., III, 23-25.

Seyyid Kutub da, bu türden rivayetlerin aktarılmasını eleştirerek, tüm bunların bir yamalamadan, bir uydurmacadan öteye geçmediğini ifade etmiştir. İşaret ya da burhanın Allah'ın kulları için şeriatında belirlediği ilkelerden başka bir şey olmadığını söylemiştir (Kutub, ts: VIII, 384-385). Hz. Yusuf Peygamber'in içinde doğan Allah korkusu ve köklü iman nurudur ki, onu kalp gözüyle görmüştür (Yıldırım, ts: VI, 2945). Nitekim Yusuf Suresi 24. ayette Allah Teâlâ, Hz. Yusuf'un bu imtihandan başarıyla geçtiğini, ihlaslı kullardan olduğunu, kötülük ve fuhuştan uzaklaştırıldığını açıkça ifade etmektedir. Eğer insani zaafının hilafına davranmaya güç yetiremeseydi, Allah hemen kendisine vahiy indirir ve onu doğru yola sokardı (Mevdudî, 1996: II, 45). Bu da, elbette Kur'an'da yerini alırdı.

Said Şimşek ise Hz. Yusuf'un bu kötü davranıştan uzak durmasının nedenini onun samimiyetinden kaynaklandığını belirterek, burada herhangi bir olağanüstülük aranmaması gerektiğine vurgulamıştır (Şimşek, 2012: III, 22). Bir hadiste, Allah'ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bir günde Allah'ın kendi gölgesinde gölgelendirdiği yedi kimseden biri olarak kendini, soylu güzel bir kadının nefsinin tatmin için davet ettiğinde, *"Ben, Allah'tan korkarım"* diyen adam zikredilmiştir (Buhârî, *Ezan*, 36; *Zekât* 16, *Rikak*, 24, *Hudud*, 19; Muslim, *Zekât*, 91). Yusuf'un duruşu böyle bir duruştur. Buradan anlaşılıyor ki burhandan kastedilen, Allah korkusudur.

Elmalılı ise tefsirinde birçok müfessirin aksine ayetleri yorumlarken kadınları genellemeye yönelik bir atıfta bulunmamış, onları ayartıcı bir figür olarak görmek yerine sözü hep Hz. Yusuf'un iffetine bağlayarak tamamlamıştır. Ona göre, Hz. Yusuf'un kadının arzu ve isteğini yerine getirmeye yönelik her türlü iç ve dış faktörler tamamlanmış, müsait bir ortam varken, bu durumda bile Allah'ın işaretini görmesi, onun ahlaki yüceliğini, olgunluğunu göstermektedir. Aynı şekilde o da Hz. Yusuf'un kadının arzu ve niyetine uymamasının, erkeklik duygu ve kuvvetinin eksikliği gibi fizyolojik bir eksiklikten kaynaklanmadığına dikkat çekmiştir. Aksi halde Hz. Yusuf'un iffetinin ve namuslu davranmasının büyük bir anlamı olmayacağını ifade etmiştir (Yazır, ts: IV, 2856; Yaşaroğlu, 2013:46).

İffet timsali Hz. Yusuf, sarayda tehlikeli bir plan ve tehditle karşı karşıya kalmıştır. Bu tehdit sadece Mısır Azizi'nin eşinden gelmiyordu. Mısır sosyetesinin kadınları Yusuf'u elde etmek için adeta yarışır. Ancak Yusuf iffetinden ve haysiyetli duruşundan geri adım atmaz ve adeta daha zor olanı bir durumu rabbinden niyaz eder: *"Ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni davet ettikleri şeyden daha sevimidir. Eğer Sen, bu kadınların tuzağını/düzenini benden uzak tutmazsan, (korkarım ki) ben onlara meylederim de cahillerden olurum."* (Yusuf, 12/33) diyerek Allah'a sığınır ve iffetine toz kondurmaktansa senelerce hapiste yatmayı tercih eder. Hz Yusuf'un iffetinin kendisini günaha çağırın kadın tarafından daha sonra dile getirilmesi dikkat çekicidir: *"Ben onun nefsinden murat almak istedim, ama o iffet ve ismetine sımsıkı bağlı kaldı."* (Yusuf, 12/32). Nezih ve asil bir ruha sahip olan Hz. Yusuf kadınların tekliflerine gönlünde asla yer vermemekle birlikte *"Eğer tuzaklarını benden uzak tutmazsan onlara gönül veririm ve cahillerden olurum"* diyerek realiteyi de gözden uzak tutmaz. Çünkü bu fitri bir duygudur. Neticede duasına karşılık bulur ve bu zor imtihanda iffet ciheti ile zara görmez ancak zindana atılmaktan da kurtulmaz.

Hz. Yusuf'un Züleyha'yı reddedişinin arka planında yer alan niyet de üzerinde durulması gereken bir diğer husustur. Çünkü bir kişinin ben iffetliyim demesi yeterli değildir. Ancak kendisini mevki sahibi ve güzel bir kadın davet eder bu şartlar altında teklifi geri çevirirse o zaman iffetli olduğu ispatlanmış olur. Hz. Yusuf fiilen bunu gerçekleştirmiştir (Bayraklı, 2013: IX, 405). Zira onun karşı karşıya kaldığı gayri ahlâkî teklifin farklı gerekçelerle reddedilmesi de mümkündür. Örneğin hukuk sisteminin uygulayacağı müeyyide, toplumun tepkisi ya da cinsellikten kaynaklanan ürkeklik ya da korkularla böyle bir teklif geri çevrilebilir. Ancak söz konusu Hz. Yusuf hadisesinde bunların hiçbirisi yoktur. Bütün şartlar bu fiili işlemeye uygun olduğu halde Hz. Yusuf'un imtina etmesi iffetli olduğunun ispatıdır. Aksi takdirde herhangi bir başka sebepten dolayı imtina edilmesi kişinin iffetli olduğunu göstermez (Yıldırım, 2002:108). Hz. Peygamberin ifade ettiği gibi sadece Allah'ın korkusundan böyle fiili işlemekten vaz geçmesi (Buhârî, *Ezân*, 36; *Rikâk*, 24; Muslim, *Zekât*, 91) iffetli olduğunu gösterir. Nitekim İslâm âlimleri bu tutumun bizzat kişinin kendi bilinçli tercihine dayanması ve güçlü bir iradî çabayla gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtirler. Psikolojik veya bedenî bir zafiyetten, acizlik, korkaklık ve bilgisizlikten yahut başka bir engelden dolayı zevklerini terk eden kişi erdemli ve iffetli sayılmaz (Çağrı, 2000:507).

Hz. Yusuf, kadının bütün tahriklerine karşı iffetli duruşuyla Allah katında yüce bir makama ermiştir. O, kadının çirkin teklifini reddederek, Allah'a sığınmıştır. Bu kötü fiili yapmaktansa zindanda kalmayı tercih etmiştir (Yusuf, 12/33). Bunun nedeni Hz. Yusuf'un iffetini koruma isteğidir. Allah da onun

duasını kabul edip, onu bu durumdan kurtarmıştır (Yusuf, 12/34-35). Servet, şöhret, makam ve şehvet günümüz müminlerinin en büyük imtihanlarından biridir (Yaşaroğlu, 2013:47). Bu imtihanı kaybetmemenin yolu ihsan derecesinde Allah'a iman ve güçlü bir iradede geçer. Kişi, Allah'ın yardımıyla, iradesine sahip çıkarak bütün kötülüklerin üstesinden gelebilir. Erkeklerin Hz. Yusuf'tan örnek alması gereken özelliği onun iffeti, namusu ve Allah korkusudur. Ayrıca kadın hangi şartlarda bulunursa bulunsun, erkek insani zaafına sığınma gereği duymamalıdır.

“Yusuf'un kalbinde dini terbiye olmasaydı, o da meylederdi.” demek, erkekleri ancak dini terbiye ve vicdanın emri muhafaza edebilir, demektir (Carullah, 2014: 106). Burada erkekte bulunması gereken dini terbiye büyük önem arz etmektedir. Gözü namahremden korumak insana bir iman ve ibadet lezzeti tattırır (Topaloğlu, 1965:185). İyi ailelerde yetişmiş insanlar tıpkı Hz. Yusuf gibi ailesinden ne kadar uzakta yaşarsa yaşasın tek başına kalsa bile anne babasından öğrendiği doğru tutum ve davranışları hayatında uygulayacak, başına gelebilecek tehlikelerden kendisini koruyabilecektir. Bu nedenle ebeveynlerin evlatlarını dinî ve ahlâkî konularda bilhassa helal ve haram hususunda iyi bir eğitim vermeleri gerekmektedir. Nasıl ki yeni yetişecek neslin kalitesi ilme dayalı, ciddi bir terbiyeye bağlıysa, milletin geleceği de neslin kalitesine bağlıdır (Canan, 2013:226). Zira Hz. Yakup ölüm döşegindeyken bile oğullarının kalbine tevhid inancını yerleştirmek için nasihatlerde bulunmaya devam ederek çocuklarına şöyle nasihatte bulunmuştur: “...*Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?*” dediğinde, onlar da, “*Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilahı olan tek bir ilaha ibadet edeceğiz; bizler O'na boyun eğmiş Müslümanlarız. Demişlerdir...*” (Bakara, 2/133) Ancak burada sadece iyi aile terbiyesi almış insanlar bu kötü davranıştan kendini alıkoyabilir, diğerleri bu suçu işleyebilir anlamı da çıkarılmamalıdır. Ailesinden iyi bir eğitim almamış ya da aile ortamında yetişmemiş bir birey de içinde var olan Allah korkusuyla iradesine hâkim olabilir, böyle zor bir imtihandan başarı ile çıkabilir.

5. MISIR SARAYI'NDA İFFET ANLAYIŞI

Hz. Yusuf'un böyle bir imtihana tabi tutulmasının önem ve gerekliliği o dönem Mısır toplumunun ve özellikle sarayın manevi ve ahlâkî şartları göz önünde bulundurulursa apaçık ortaya çıkmaktadır. Genelde ve özelde “*yüksek sosyete*” bayanların cinsel özgürlüğe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Allah Yusuf'u böyle bir ortamda denemek istedi. Çünkü Yusuf (as) baştan bir toplumunda ilahi misyonunu yerine getirmek üstelik sıradan bir adam değil bir yönetici ve peygamber adayı olarak görev yapmak durumundaydı.

Yüksek sosyete bayanlarının davranışlarından anlaşıldığına göre bu genç ve yakışıklı köleyi kendilerine çekmek için yapamayacakları şey yoktu. Genç ve yakışıklı kölenin güzelliği karşısında duydukları hayranlığı açıkça utanç duymaksızın belli etmeleri, evin hanımının da onu tahrik etmek için elinden geleni yaptığını ve yapmaya da devam edeceğini çekinmeden ve utanmadan itiraf etmesi o günkü saray ve yüksek sosyetenin ahlâkî durumu hakkında önemli ipuçları vermektedir (Mevdudî, 1996: II, 452).

Kadın o kadar niyetlidir ki kendinden kurtulmak için kaçmaya başlayan Yusuf'un peşini bırakmaz: İki de kapıya doğru koşular. Kadın onun gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında kocası ile karşılaştılar. Kadın dedi ki: “*Senin ailene kötülük etmek isteyen cezası, zindana atılmaktan veya elem verici bir işkenceden başka ne olabilir?*” Yusuf, “*Asıl kendisi benim nefsimden murat almak istedi.*” dedi. Kadının akrabasından biri şöyle şahitlik etti: “*Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir; bu ise yalancılardandır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir; bu doğru söyleyenlerdendir.*” Aziz, Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce dedi ki: “*Şüphesiz bu, siz kadınların tuzağınızdır. Sizin tuzağınız gerçekten yamandır. Yusuf! Sen bundan (olanları söylemekten) vazgeç!(kapat) Hanım! Sen de günahının affını dile! Çünkü sen günahkârlardan oldun*” (Yusuf,12/25-29) dedi.

Seyyid Kutub, Aziz'in bu tavrını eleştirmekte, onu vurdumduymaz olarak nitelendirmektedir. Karısı tarafından aldatılan bir insanın tavrı elbette bu değildir ve olmamalıdır. Olayı örtbas etmek, hiçbir şey olmamış gibi davranmak adamın vurdumduymazlığını net bir şekilde göstermektedir.

Bu olayda görüldüğü gibi, cinsel içgüdüsünün etkisinde kalan bir kadın bunu elde edemeyince hırçınlaşır saldırgan olur. Kadın Hz. Yusuf'un gömleğini yırtıyor. Bu ifade, tarihi bir olgu olarak kadının içgüdüsel kabardığı zaman, çok güçlü tuzaklar kurabiliyor. Bu tuzaklara da birçok büyük insan da düşmüş, lekelenmiş onurlarını kaybetmişlerdir. Hz. Yusuf, Allah'ın merhameti ve delili sayesinde kurtulabilmiştir (Bayraklı, 2013: IX, 406).

Yukarıdaki ayette geçen ifade dahi saray çevresini tanımamız için yeterlidir. Yusuf'un masum olduğu ortaya çıktıktan sonra bile böyle bir davranışın sergilenmesi sadece zevahiri kurtarmaya yönelik bir çabadır. Bu davranış hem o günkü Mısır sarayının durumunu hem de her asrın cahiliye aristokrasinin durumunu göstermesi bakımından önemli ipuçları vermektedir. Çünkü toplumun ileri gelen birinin hanımı olması hesabıyla duyulmasını istemiyor diğer taraftan adeta geçiştirmeye çalışıyor. Fakat buna rağmen bazı hizmetçiler olayı dışarı sızdırmışlardı. Sarayın diğer kadınları vezirin karısının bu olayından haberdar olmuş ve kınamışlardı (Kutub, ts: VIII, 387-388).

Olayın duyulması istenmemesine rağmen, olayın dedikodusu yaygınlaşıyor. Şehrin değer aristokrat kadınları, Aziz'in karısı hizmetçisine âşık olmuş deyince, Aziz'in karısı onları davet etmiş daha sonra Hz. Yusuf'a karşılıklarına çıkmasını söylemiş onlar da Yusuf'u görünce parmaklarını kesmişlerdi. Aziz'in karısı onların bu durumu karşısında kendisinin haklı olduğunu şayet dediğini yapmazsa onu zindana attıracağını söylemiştir. Hz. Yusuf bu bela karşısında zindana girmenin kendisi için daha hayırlı olduğunu istemiş Allah'ta onun duasını kabul etmişti (Yusuf, 12/30-34).

Burada şu hususun vurgulanmasında fayda vardır: Mısır'ın ileri gelenlerinin hanımları, Züleyha'nın zina gibi çirkin bir fiile teşebbüs etmesini kınamış olmalarına rağmen Züleyha, davet ettiği hanımların yanında ihtiraslarını ve gayri ahlâkî niyetini açıkça ilân etmekten çekinmemiştir. Nitekim ziyafet esnasında, kendisine âşık olduğu Yusuf'u davetlilerin huzuruna çıkararak, böyle yakışıklı ve güzel bir köleye âşık olmanın, toplum değerleri açısından, kendisi için bir eksiklik olmadığını vurgulamak istemiştir (Karaman vd., 2007: III, 229).

Kadının, ihtirasını ilan edip, gayri ahlaki niyetlerini rahatça açığa vurması Mısır yüksek sosyete sınıfının ahlaken en aşağı derekeye düştüğünü gösterir. Aynı zaman da kadının davete ettiği bayanlar da sosyetenin üst mevkilerine mensup bayanlardı. Aşkına müptela olduğu gencin ne kadar yakışıklı olduğunu göstermek için misafirlerin huzuruna çağırması bu gösteride iştirak edilmeyen hiçbir şeyin olmadığını gösterir. Bayanlar da evin hanımını takdir etmemişler; fakat öyle görülüyor ki, kendileri onun yerinde olsalardı aynı şeyleri yapacaklardı (Mevdufî, 1996: II, 456).

Dedikoduları susturmak için Aziz'in karısının suçlu olduğu ortaya çıkmasına rağmen ona bir ceza verilmemiş Hz. Yusuf'un zindana atılması uygun görülüyordu. Bu da insanlar hakkındaki haberlerin olayın olduğu gibi yayılmayabiliyor. Sosyal statüye göre, olayda rol alan insanlar etkilenirler. Aziz'in hanımı o andaki statüsü gereği ceza almıyor; Hz. Yusuf suçsuz olduğu halde cezalandırılıyor ve zindana atılıyor (Bayraklı, 2013: IX, 413-414).

Öte yandan olay netleştikten sonra böyle tavır sergilemesi kadının kocasının çok kıskanç olmadığını göstermektedir (Bayraklı, 2013: IX, 407). Çünkü efendi, karısı ile kölesinin arasına girmiyor ve olup bitenlere göz yummak istiyor. Bu kadar iffetsizliği hoş görüyor ve sadece toplumun duymamasını ve örtbas edilmesini istiyor.

Hz. Yusuf, cinsel birliktelik için gerekli bütün şartların kusursuz ve eksiksiz biçimde hazır olduğu bir ortamda mutluluk ve huzuru gayri ahlâkî cinsel hazza teslim olmakta değil; tam aksine iffetli kalmakta aramıştır. Kontrol edilmesi oldukça zor şartlar altında nikâhsız cinsel beraberlikten uzak durmaya çalışmakla kalmamış, bu uğurda karşılaşacağı diğer sıkıntıları da göğüslemeye hazır olduğunu kanıtlamıştır (Kasapoğlu, 2003: 64). O, kişiyi günah ve hataya çeken nefsinin bilincindedir. Züleyha'ya karşı insanın tabiatı gereği içinden geçen, ancak kasıt ve kararlılık taşımayan eğilimi gizlememiş, yaşanan olayda nefsinin tamamen ilgisiz olmadığını mütevazı bir şekilde "*Ben nefsimi temiz çıkaramam*" (Yusuf,12/53) diyerek itiraf etmiştir (Kasapoğlu, 2003: 63).

Ancak söz konusu görüş bu sözlerin Hz. Yusuf'a ait olduğuna kani olanların görüşüdür. Fakat bütün müfessirler aynı kanaati paylaşmamaktadır. Bu sözlerin Hz. Yusuf'a ait olduğunu kabul eden müfessirlere göre, kral bir rüya gördü bunun tevil edilmesini istedi. Kimse tevil edemeyince Hz. Yusuf'un hapis arkadaşları Hz. Yusuf'tan söz ettiler. Kral onu getirmelerini istedi. Hz. Yusuf kralın geçmişte olan olayla ilgili kadınları hesaba çekmesini ondan sonra geleceğini söyledi (Yusuf,12/43-51). Kadınlar, suçlarını itiraf edince Aziz'in karısı da itirafta bulundu ve şimdi gerçek ortaya çıktı dedi (Yusuf,12/51). (Hz. Yusuf): "*Benim böyle yapmam, Aziz'in yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah'ın hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindir*" (Yusuf,12/52) dedi.

Müfessirler, bu ayetlerin tefsirini uzun uzun yapmışlardır. Bu sözün Hz. Yusuf'a ait olduğunu söylerken, onun insanî tarafını ve nefsin insanı kötülüğe sevk edebileceğinden hareketle Hz. Yusuf'un da Allah'ın yardımını ve merhameti olmadan buna meyil edebileceğini söylemişlerdir. (Hz. Yusuf): *“Benim böyle yapmam, Aziz'in yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah'ın hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindir.”* (Yusuf,12/52) dediğinde; Cebrail veya Kral: *“İstek duyduğun zaman da mı?”* O zaman Hz. Yusuf: *“ Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç nefis aşırı derecede kötülüğü emreder”* (Yusuf,12/53) diyerek mütevazı bir itirafta bulunduğu, bundan dolayı bu sözlerin Hz. Yusuf'a ait olduğu kabul edilmiştir (Taberî, 2012: VI,4564-4568; Razî 2005: XVIII,130-135; Kurtubî,2012: IX,142-145). Hz. Yusuf bu sözleri zindanda iken soruşturmanın sonucunu öğrendikten sonra söylemiş olduğu anlaşılmaktadır (Mevdudî, 1996: II, 470).

Fakat Razî, İbn Kesir ve İbn Teymiyye ise 52-53 ayetlerin, Aziz'in karısının sözlerinin devamı olduğunu söylerler. Züleyha bu sözleriyle, evinde bulunduğu sırada Yusuf'a haksızlık etmekle beraber, Yusuf zindana girdikten sonra ardından ona ihanet etmediğini, gerçeği itiraf ettiğini belirtmektedir. Çünkü bu sözler, kadınların sorgusu sırasında kralın huzurunda söylenmiştir. O sırada Yusuf orada değil, zindanda idi. Şayet bu sözler Hz. Yusuf'a ait olsaydı, Hz. Yusuf'un kadınların itirafını duyduktan sonra böyle söylemiş olması gerekirdi. Fakat bu hususta herhangi bir ayet yoktur. Çünkü henüz Yusuf zindandadır. Orada değildir. Daha sonra söylenen sözlerin de kralın huzurunda geçen konuşmalar arasına konması uygun olmaz. Sözün gelişinden anlaşılmaktadır ki, öteki kadınların itirafından sonra Züleyha da itiraflarda bulunmuş ve 51in sonu ile 52 ve 53.ncü ayetlerin anlattığı sözleri söylemiştir (İbn Kesir, 1982: II,481-482; Razî 2005: XVIII, 129-131).

Mevdudî ise *“İbn Teymiyye gibi bir âlimin gözünden böyle bir püf noktası nasıl kaçtığına şaşırırdım”* diyerek bu görüşü eleştirir. *“Çünkü söz konusu ipucu, konuşmanın içinde açık biçimde geçmektedir. Aziz'in hanımın 51. ayetteki itirafı onun düşük karakterini yansıtmakta, buna karşılık 52. ayette asil ve ağırbaşlı konuşma hanımı düşüğü seviyeden çıkarmak isteyen bir havadadır. Bu ise yalnızca Hz. Yusuf'un asil karakterini yansıtmaktadır. Açıktır Bu sözler doğru kerem sahibi mütevazı ve Allah'tan korkan birinin sözleridir.”* (Mevdudî, 1996: II, 470).

6. SONUÇ

Yüce Allah'ın en güzel kıssa olarak nitelendirdiği Yusuf kıssası incelendiğinde birçok sonuca varmak mümkündür. Ancak bu çalışmada iffet örneği üzerinde durulduğu için sadece bu konuda nasıl bir sonuç elde edildiği üzerinde durulacaktır.

Yüce Allah Kur'an'da, gözleri haramdan koruma, zinadan kaçınma, namus, şeref ve haysiyeti yani iffeti koruma kısacası sorumluluk konusunda cinsiyet ayırt edilmeksizin vahye muhatap kabul eder ve sorumlu tutar. Herhangi bir şekilde kadına ya da erkeğe ayrıcalık tanınmaz. Her iki cins de eşit şekilde vahye muhatap kılınmakta, özünde insan olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda birbirlerini tamamlayıcı unsurlar olarak nitelendirilmektedir. Kadın da erkek de Allah katında aynı konuma sahiptir. Bu açıdan kadın ve erkek cinsiyet merkezli değerlendirilmeyip, insan merkezli ele alınmalıdır. Kadın ve erkeğin birbirlerine karşı farklı fizyolojik özelliklerinden dolayı herhangi bir güç elde etme ve üstünlük yarışına girmelerini gerektirmez.

Yüce Allah'ın bu konuyu en ince detaylarıyla anlatmasının sebebi; insanların hukuken delile ve şahide dayanıp objektif davranmalarının önemini belirtmek ve delilsiz, ispatsız hiçbir insan hakkında karar vermemelerini gerektiğine dikkati çekmek olduğu düşünülebilir.

Günümüz toplumunda öne çıkan anlayış, namus, şeref, hayâ gibi değerlerin kadında bulunması gerektiğidir. Kadınlar namus ve şerefini korumakla yükümlü olurken, erkekler 'erkektir yapar' anlayışıyla sorumsuz, iffetsiz bir varlık haline dönüştürülmüş ve kadını da bu hususta denetlemek ve yargılamak hakkına sahip oldukları düşüncesi ön plana çıkarılmaktadır.

Bir kadının Hz. Yusuf gibi bir peygamberin aklını kolayca çelmesi asla düşünülemezken, müfessirlerin bu durumu kendi lehlerine çevirmek için Hz. Yusuf'u bir kadın karşısında çaresiz, boynu bükük ilan etmeleri akıl erdirilebilir bir tutum ve davranış değildir. Müfessirler kadının arzusunu ayartıcı bir figür olarak göstererek kadın karşısında neredeyse Hz. Yusuf'un iradesini sıfırlamışlardır. Hz. Yusuf'u ve onun şahsında bütün erkekleri son derece zayıf bir karaktere dönüştürmüşlerdir. Oysaki Yusuf Suresi'nde muhtevî ayetler baştan sona incelendiğinde vurgulanan husus Hz. Yusuf'un nasıl iffetli davrandığı ve bu imtihanı nasıl başardığı olmalıdır.

Mısır Azizi'nin karısından yola çıkarak kadının hilekâr olmasının, kadının fitri bir özelliği olarak sunulması, ayartıcı bir figür olarak resmedilmesi, kadının aşağılanması yerine, Mısır sarayındaki iffet anlayışı ve sosyolojik yapısının öne çıkarılması gerekirdi. Özellikle Mısır Azizi'nin olaya şahit olduktan sonra sergilemiş olduğu tutum sarayın iffet anlayışını ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Öte yandan saray çevresinde bulunan diğer kadınların, Azizi'nin karısını kınamalarına rağmen daha sonra ortaya koydukları tutum da söz konusu çevrenin iffet anlayışını ortaya koymaları bakımından üzerinde önemle durulması gereken bir konu olmalıdır.

Yine her erkeğin, Aziz'in karısı gibi iffetsiz bir kadın karşısında Hz. Yusuf gibi iffetli bir duruş sergilemesi gerektiği üzerinde önemle durulması gerekirken, kadına odaklanması, kadın üzerinden bir iffet anlayışı ortaya koymaya çalışmaları ve tüm kadınları bu kategoride değerlendirmeleri doğru bir değerlendirme olmasa gerek. Hâlbuki namus ve iffet sadece kadınların sahip olması gereken bir ahlâkî değer değil aynı zamanda erkekler için de sahip olmaları gereken bir ahlâkî değer olduğu unutulmamalıdır.

Günümüz dünyasıyla Hz. Yusuf'un içinde bulunduğu saray arasında pek çok yönden benzerlikler olduğu söylenebilir. Nefsin arzularıyla çepeçevre kuşatılmış durumdaki bireylerin kendilerini koruyabilmesi ancak Allah'a sığınıp, iffeti kalkan haline getirmek suretiyle mümkündür. Gayri ahlâkî tutum ve davranışların, haz kültürünün neredeyse bir hayat tarzı haline getirildiği küresel dünyada; edepleriyle, iffetleriyle nezih bir şekilde yaşamak isteyen müminler, özellikle mümin gençler Hz. Yusuf'un iffet ve ihlâs sembolü tutumunu kuşanarak haramlardan kaçınmalı ve böylece peygamber ahlâkını bir model olarak insanlığa sunabilmelidir.

Çağımız iletişim teknolojisindeki gelişmelerin de etkisiyle insanların şehvî arzuları kamçılanmakta ve iffetsizlik örneği davranışlar ne yazık ki kolayca meşruiyet zemini bulabilmekte ve suç olmaktan çıkmaktadır. Servet, şöhret, makam ve şehvet günümüz müminlerinin en büyük imtihanlarından biridir. Şehvet imtihanı karşısında özellikle iffetini korumak isteyen gençler için hayâ ve iffet timsali Hz. Yusuf'un asil duruşundan alınacak büyük dersler olduğu unutulmamalıdır.

Sonuç olarak peygamberler tutum ve davranışlarıyla insanlar için örneklerdir. Peygamberlere has ismet sıfatı vardır. Ancak zannedildiği gibi sadece iyilik ve itaat olan şeyleri yaptıran, günah olan şeyleri de işletmeyen bir sıfat değildir. Allah peygamberi itaate zorlamadığı gibi günah işlemekten de alıkoymaz. Ne var ki ismet Allah'ın bir lütfu olduğu için, potansiyel anlamda uyarı, denetim, gözetim altındaki peygamber, hür iradesiyle aktif bir biçimde hep hayra ve iyiliğe yönelir, kötülükten kaçınır. Eğer kasıt ve iradesi olmaksızın kendisinde bir hata vuku' bulacak olursa Allah onu uyarır, kınar; bu hususta peygamberini kendi halinde bırakmaz ve uyarır. Dolayısıyla peygamberlerde ismet sıfatının bulunması, onları sorumlu olmaktan alıkoymamaktadır. Peygamberi kendisine örnek seçen ve rol model olarak kabul eden bir genç de bu uyarıların ışığı altında kendisini ve iffetini koruyabilmelidir.

KAYNAKÇA

ABDULBAKÎ, M. F. (ts). *el-Mu'cemu'l-Mufehresli'Elfazi'l-Kur'ani'l-Kerim*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

ABAY, A. (2012). *Kur'an'da Kişilik Eğitiminin İlkeleri*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.

ALİYYÜ'L-KARÎ (1984). *Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber*. Darü'l-Kütübi'l-İlimiyye, Beyrut.

ARDOĞAN, R. (2018a). *Güzel Düşün Güzel Gör*. Kahramanmaraş: Klm Yayınları.

ARDOĞAN, R. (2018a). *Delillerden Temellere Sistemik Kelam ve Güncel İnanç Sorunları*. İstanbul: KlmYayınları.

BAĞDADÎ, A. (1981). *Kitabü Usuli'd-Din*. Darü'l-Kütübi'l-İlimiyye, Beyrut.

BAYRAKLI, B. (2007). *Kadın, Sevgi ve Temel Haklar*. İstanbul: Bayraklı Yayınları.

BAYRAKLI, B. (2008). *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*. İstanbul: Bayraklı Yayınları.

BUHARÎ, M. b. İ (1992). *Sahihu'l-Buharî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

CANAN, İ. (2013). *Aile İçi Eğitim*. İstanbul: Işık Yayınları.

CARULLAH, M. (2014). *Hatun*. Ankara: Otto Yayınları.

- CEVHERİ, İ. b. H. (1998). *Tacu'l-Luga ve Sıhahu'l-Arabiyye*. Dâru'l-Fikr, Beyrût.
- ÇAĞRICI, M. (2000). *DİA*, “İffet” maddesi, İstanbul.
- ÇELİK, H. (2015). *Kur'an'da Aile Modelleri*. Konya: Tebeşir Yayınları.
- DARİMÎ, Ebu M. A. A. (1992). *Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- EBU DAVUD, (1992). *Sünen-i Ebi Davud*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- EL-İSFAHANÎ. (2010). *Müfredat*. Çev. Yusuf Türker, İstanbul: Pınar Yayınları.
- EL-KURTUBÎ, Ebu A. M. b. A. b. E. b. F. (2012). *Camiu'l-Ahkami'l Kur'an*. Mektebetu Tevfikiyye, Kâhire.
- EL-MAVERDÎ. (ts). *en-Nuketî ve'l-Uyun Tefsiru'l-Maverdî*. Beyrût.
- EL-MERÂĞÎ, A. M. (ts). *Tefsîru'l-Merâğî*. Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrût.
- ERDEM, H. (2005). *Ahlak Felsefesi*. Konya: Hüner Yayınları.
- ER-RAZÎ, F. (2005). *Mefâtihu'l-Ğayb*. Dâru'l-Fikr, Beyrût.
- ES-SABUNÎ, N. (2000). *Maturidiyye Akaidi*. çev. Bekir Topaloğlu, Ankara.
- ET-TABERÎ (2012). *Camiu'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'an*. Kâhire.
- EL-VAHİDÎ, Ebu'l H. A. b. A. b. A. el V. N. (1995). *el-Kitabu'l Veciz fi Tefsiri Kitabi'l Aziz*, thk. Safvan Adnan Davudî, Dâru'l Kalem, Dımaşk, 1415.
- EZ-ZUHAYLÎ, V. (1991). *et-Tefsîru'l-Munîr*. Dâru'l-Fikr, Beyrût.
- EZ-ZUHAYLÎ, V. (2005). *Tefsîru'l-Munir*. çev. Komisyon, İstanbul.
- FİRUZABADÎ. (2003). *Kamusu'l-Muhit*. Dâru'l-Fikr, Beyrût.
- HALİL b. A. (1988). *Kitabu'l-Ayn*. Muessesetu'l-Alemili'l-Matbuat, Beyrût.
- İBN HANBEL, A. (ts). *el-Musned*. Beyrût.
- İBNİ KESİR. (1982). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. Dâru'l-Marife, Beyrût.
- İBN MACE, Hafız A. b.M. b.Y. (1992). *Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İBN MANZÛR, M. b. M. (ts). *Lisânu'l-Arab*. Beyrût.
- İBN MİSKEVEYH (1983). *Ahlakı Olgunlaştırma*. çev. Abdulkadir Şener, Cihad Tunç, İsmet Kayaoğlu. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İSFAHANÎ, Ebu's-Sena (1887). *Metaliu'l-Enzar ala Tavaili 'l-Envar*. Dersaadet.
- KARAMAN, H. vd. (2007). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- KASAPÖĞLU, A. (2003). Kur'an'ın İffet Anlayışı-Batılı Cinsel Ahlâk Anlayışlarıyla Bir Mukayese-. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, III (3).
- KAZANCI, A. L. (2011). *İslam Akaidi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- KILAVUZ, A. S. (2007). *Ana Hatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam'a Giriş*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- KOÇ, E. (2009). *Kur'an Bağlamında Meryem Kıssasına Sosyo-Psikolojik Bakış*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri/Tefsir Bilim Dalı, Sivas.
- KUTUB, M. (1974). *İslam'a Göre İnsan Psikolojisi*. çev. Akif Nuri, İstanbul: Şamil Yayınevi.
- KUTUB, S. (1988). *Fî Zilâli'l-Kur'ân*. Dâru'ş-Şurûk, Beyrût.
- KUTUB, S. (ts.). *Fîzilâli'l Kur'an*, çev. Komisyon, İstanbul: Hikmet Yayınları.
- MEVDUDÎ (1996). *Tefhimu'l-Kur'an*. çev. Muhammed Han Kayani vd., İstanbul: İnsan Yayınları.

- MUSLİM, Ebu'l H. M. b. H. (1992). *Sahihi Müslüm*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- ŞİMŞEK, S. (2012). *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- TAN, Z. (1994). *Kur'an'a göre Hz. Salih, Hz. Lut, Hz. Şuayb Kavimlerinin İnkırazında Ma'siyetin Rolü*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- TOPALOĞLU, B. (1965). *İslam'da Kadın*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- YARAN, C. S. (2005). *İslam'da Ahlakın Şartı Kaç*. İstanbul: Elif Yayınları.
- YAŞAROĞLU, K. (2013). Hz. Yusuf'un Çağımız İnsanına Model olabilecek İffet Ahlakı, *Din ve Hayat İstanbul Müftülüğü Dergisi*, Sayı: 19.
- YAZIR, M. H. (ts.). *Hak Dini Kuran Dili*. İstanbul: Eser Neşriyat.
- YILDIRIM, C. (ts.). *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*. İstanbul: Anadolu Yayınları.
- YILDIRIM, S. (2002). *Ahlak Eğitimi Açısından Yusuf Kıssasının Tahlili*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, SBE, Sakarya.
- YILDIZ, A. (2006). *Yusuf'un üç Gömleği*, İstanbul.